

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och kriminologi

*” Det är ett under att man överlevt allt
man gjort”*

En kvalitativ studie av fyra unga mäns berättelser om vägen in
och ur kriminalitet

Ahmed Adam Abdi & Therese Hildemar

2020

Examensarbete. Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet
Examensarbete I socialt arbete

Handledare: Ulla Beijer
Examinator: Peter Öberg

Sammanfattning

Titel: ”Det är ett under att man överlevt allt man gjort” - en kvalitativ studie av fyra unga mäns berättelser om vägen in och ur kriminalitet.

Författare: Ahmed Abdi & Therese Hildemar

Institution: Högskolan i Gävle, akademien för hälsa och arbetsliv, avdelningen för socialt arbete och kriminology, VT 2020.

Ungdomskriminalitet är ett debatterat ämne i samhället. Studiens syfte har varit att undersöka före detta kriminellas upplevelser av vad som varit bidragande till att de utvecklade och sedan avslutade en kriminell livsstil. Syfte och frågeställningar har besvarats genom semistrukturerade intervjuer gjorda med fyra unga före detta kriminella män. Resultatet av intervjuerna visade att flera faktorer samverkat till varför männen utvecklade en kriminell livsstil: uppväxt med en ensamstående mamma, missbruk, bristfällig skolgång och känslan av att vilja tillhöra en gemenskap. Anledningen till att de unga männen slutat med en kriminell livsstil varierade. Faktorer som spelat in var bland annat fängelsestraff, behandling för missbruksproblem eller att orken inte längre fanns för att upprätthålla en kriminell livsstil. Slutsatsen är att det inte går att peka på en speciell faktor som avgörande utan att det är olika faktorer som spelat en avgörande roll för informanternas utvecklande och avslutande av ett kriminellt beteende.

Nyckelord: kriminalitet, ungdom, riskfaktorer, normbrytande beteende, skyddsfaktorer.

Abstract

Titel: "It's a wonder you've survived everything you've done" - a qualitative study of four young men's stories of going in and out of crime.

Authors: Ahmed Abdi & Therese Hildemar

Institution: University of Gävle, Department of Social Work and Criminology, VT 2020.

Juvenile crime is a debated topic in society. The purpose of this study was to investigate the experiences of ex-criminals on the factors that have contributed to how they developed and got out of their criminal lifestyle. The study has been conducted by semi-structured interviews with four young men, former criminals. The results of the interviews showed that several factors worked together as to why the men developed a criminal lifestyle: growing up with a single mother, narcotics abuse, defective education and the feeling of wanting to belong to a community. The reason why these young men get out of criminality varies. Factors that did play apart were imprisonment, treatment of substance abuse or that they were no longer able to maintain a criminal lifestyle. The conclusion is that it is not possible to point out a factor as decisive, but there are various factors that play a crucial role in informants' development and termination of criminal behavior.

Keywords: Crime, youth, risk factors, norm-breaking behavior, protective factors

Förord

Vi vill först och främst tacka våra informanter som ställt upp på intervjuerna. Utan er hade det inte gått att genomföra denna studie. Tack! Vi vill även tacka vår handledare Ulla Beijer för stöd och support under uppsatsskrivandet. Ett stort tack riktar vi också till våra familjer som har visat förståelse och tålamod under hela processen.

Denna studie har varit ett gemensamt arbete och båda uppsatsförfattarna ansvarar till fullo för innehållet.

Ahmed Adam Abdi & Therese Hildemar, Maj 2020

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 RELEVANS FÖR SOCIALT ARBETE	2
1.2 SYFTE	2
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
1.4 AVGRÄNSNING	2
1.5 UPPSATSENS DISPOSITION	2
2. CENTRALA BEGREPP	3
2.1 UNGDOM	3
2.2 KRIMINALITET	3
2.3 UTANFÖRSKAP.....	3
2.4 RISKFAKTORER.....	4
2.5 SKYDDSAFÄKTORER	4
2.6 NORMBRYTANDE BETEENDE	4
3. TIDIGARE FORSKNING	5
3.1 UNGDOMSKRIMINALITET	5
3.2 FAMILJEBAND	5
3.3 SKOLANKNYTNING.....	6
3.4 SKYDDSAFÄKTORER	7
3.5 UTANFÖRSKAP OCH BOSTADSSEGREGATION	8
4. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	9
4.1 STÄMPLINGSTEORI	9
4.2 STIGMA	10
4.3 KASAM	11
5. METOD	12
5.1 FORSKNINGSDSIGN.....	13
5.2 URVAL OCH AVGRÄNSNING	13
5.3 DATAINSAMLING	14
5.4 ANALYSVERKTYG	15
5.5 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	16
5.6 VALIDITET OCH RELIABILITET	16
5.7 GENERALISERBARHET	17
6. RESULTAT	18
6.1 FAMILJESITUATION	19
6.1.1 Uppväxten.....	19
6.1.2 Trygghet	20
6.2 SKOLTIDEN	20
6.2.1 Umgänge	20
6.2.2 Relationen till skolan.....	21
6.3 KRIMINALITET	22
6.3.1 Normbrytande beteende.....	22
6.3.2 Missbruk.....	23

6.4 VÄNDPUNKTEN	23
6.4.1 Familj.....	23
6.4.2. Gemenskap.....	24
7. ANALYS	25
7.1 FAMILJFAKTORER.....	25
7.2 SKOLFAKTORER	26
7.3 ANDRA BIDRAGANDE ORSAKER.....	27
7.4 VÄNDPUNKTEN	28
8. DISKUSSION	29
8.1 RESULTATDISKUSSION.....	29
8.2 METODDISKUSSION	31
8.3 SLUTSATS	31
REFERENSER	32
BILAGA 1	35
MISSIVBREV	35
BILAGA 2	36
FRÅGEGUIDE	36
BILAGA 3	37

1. Inledning

Fenomenet ungdomskriminalitet är ett omdebatterat och centralt problemområde i samhället (Socialstyrelsen, 2020). Unga män lyfts fram som en grupp med högre benägenhet att begå kriminella handlingar än andra grupper. Enligt Estrada och Flyghed (2017) är ungdomar den grupp som begår flest kriminella handlingar i samhället. De brott som begås varierar.

Variationen är allt ifrån att stjäla från klädbutiker eller andra jämnåriga i syfte att sälja stöldgodset vidare för snabb ekonomisk vinning, till att planera grövre brott där hot och våld tas i bruk för att genomföra planen. Majoriteten av ungdomar som begår en kriminell handling gör det vid enstaka tillfällen och under en begränsad period. De allra flesta slutar med all kriminalitet redan vid slutet av tonåren, för att istället fokusera på en framtid med studier, jobb och bostad (Socialstyrelsen, 2020; Estrada & Flyghed, 2017).

Dock finns en liten grupp ungdomar som begår flertalet kriminella handlingar och fortsätter med det beteendet även i vuxen ålder och därmed utvecklar ett normbrytande beteende.

Varför en del ungdomar begår dessa handlingar och utvecklar en kriminell livsstil finns det inga tydliga svar på. Dock finns det forskning som lyfter fram en rad bidragande faktorer för normbrytande beteenden. Livsstilsfaktorer såsom användning av narkotika, konsumtion av alkohol och umgänge med andra kriminella kan vara av betydelse för att en kriminell karriär ska utvecklas och fortgå.

Kriminalitet beskrivs som en sammanfattande term för begångna straffbelagda handlingar (Estrada & Flyghed, 2017). Att börja begå brott i unga åldrar är ofta förknippat med negativa följder, såsom olyckor, för tidig död och självmord (Stenbacka, Moberg & Jokinen, 2019).

Ofta kommer dessa individer ifrån familjer och miljöer som inte fungerar på ett tillfredsställande sätt, vilket gör att deras utsatthet ökar. Enligt Estrada och Flyghed kan ungdomarnas delaktighet i kriminalitet oftast grunda sig i olika individuella och samhälleliga faktorer som ger upphov till ett marginaliserat liv och ett steg mot en socialt exkluderad vardag. Ungdomar som växer upp i resurssvaga miljöer i form av instabila familjeförhållande, låg socioekonomisk status och hög arbetslöshet tenderar lättare, än ungdomar som växer upp under bättre förutsättningar, att hamna i en avvikande karriär. (Socialstyrelsen, 2020; Andersson & Johansson, 2001).

1.1 Relevans för socialt arbete

Ur ett samhällsperspektiv är det viktigt att ha en förståelse för de faktorer som påverkar en ungdoms väg till ett kriminellt liv. Som socionom och framtida yrkesutövare inom socialt arbete är det av stor vikt att kunna se och förstå en individs hela livssituation. Om de faktorer som påverkar ens val är kända för socialarbetaren, finns större möjlighet att arbeta förebyggande och motverka ett normbrytande beteende.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka före detta kriminella unga mäns upplevelser av vad som varit bidragande till att de utvecklade och sedan avslutade en kriminell livsstil.

1.3 Frågeställningar

1. Vilka sociala och individuella faktorer upplevde informanterna som bidragande till en kriminell livsstil?
2. Vilka faktorer upplevde informanterna som bidragande för att avsluta en kriminell livsstil?

1.4 Avgränsning

Ungdomskriminalitet är ett stort ämne och uppsatsförfattarna är medvetna om att brott begås både av män och kvinnor. Av tidsskäl och utrymmesbrist har denna studie fokuserat på unga män i åldrarna 21–29 som bor i förorter till större städer i Sverige.

1.5 Uppsatsens disposition

Uppsatsens *första kapitel* innehåller inledning, syfte, frågeställningar och disposition. Det *andra kapitlet* innehåller uppsatsens centrala begrepp. Det *tredje kapitlet* handlar om tidigare forskning. *Fjärde kapitlet* innehåller de teorier vi valt för uppsatsen. Det *femte kapitlet* innehåller metod. I det *sjätte kapitlet* redovisas resultatet av intervjuerna. Det *sjunde kapitlet* innehåller diskussion med koppling till teorier och tidigare forskning.

2. Centrala begrepp

2.1 Ungdom

Estrada och Flyghed (2017) skriver att begreppet ungdom är svårdefinierat och anledningen till det är att ungdomstiden består av olika avgränsningar. Det är svårt att definiera en exakt åldersgräns när ungdomstiden upphör. En avgränsning är den så kallade fysiologiska och biologiska ungdomstiden, vilket innefattar tiden då ungdomen genomgår puberteten. Denna period infaller i 13–14 års ålder. En annan avgränsning är den känslomässiga och psykologiska utvecklingen, under den perioden utvecklas jaget och identiteten. En tredje avgränsning som Estrada och Flyghed definierar utgår ifrån sociala kännetecken. Denna period präglas av en tid då ungdomen försöker anpassa sig till sin nya verklighet. Ungdomen lämnar sin familj och träder in i en gemenskap med jämnåriga.

2.2 Kriminalitet

Kriminalitet är en term som innefattar handlingar som kan betraktas som straffbara (Estrada & Flyghed, 2017). Det är per definition något som går emot samhällets normer, regler och lagar och som majoriteten av samhällets individer accepterar.

2.3 Utanförskap

Enligt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2008) handlar utanförskap om en kombination av fattigdom och att inte känna sig delaktig i samhället. Det finns två olika definitioner av utanförskap (Peace 2001). Den ena definitionen handlar om att individen känner sig begränsad i sin delaktighet på olika samhällsarenor. Individen stöter på hinder i att delta i olika sociala interaktioner och sociala relationer med olika grupper i samhället. Den andra definitionen av utanförskap relaterar Peace till individens inkomst och fattigdom. Denna definition av utanförskap beskriver enbart individer med låg socioekonomisk status, låg utbildningsnivå eller individer som är utanför arbetsmarknaden. När individen känner sig begränsad i sin delaktighet i samhället och icke sedd, finns en risk att individen börja känna hopplöshet i tillvaron och detta kan i längden leda till ett normbrytande beteende (Peace, 2001).

2.4 Riskfaktorer

Riskfaktorer är faktorer som ökar benägenheten för brottsliga handlingar och ju fler riskfaktorer som finns i en individs liv desto större är risken att brott begås (Polisen.se; Ring, 2017). Exempel på riskfaktorer för en individ är en dysfunktionell familjesituation, bristfällig skolgång, kriminella familjemedlemmar, en risktagande, impulsiv och orolig personlighet och att växa upp i ett socioekonomiskt utsatt område.

2.5 Skyddsfaktorer

Skyddsfaktorer är faktorer som ökar ett barns eller ungdoms möjligheter till en sund utveckling och anpassning trots att det finns problem och utmaningar i livet (Socialstyrelsen, 2014). Skyddsfaktorer är förhållanden som ökar en individs motståndskraft mot påfrestningar och exempel på olika skyddsfaktorer är trygg anknytning, sunda relationer till kamrater och vuxna, en trygg uppväxtmiljö och en fungerande skolgång.

2.6 Normbrytande beteende

Normbrytande beteende är ett beteende som bryter mot samhällets lagar, regler och normer (Socialstyrelsen, 2020). Exempel på normbrytande beteenden är skolk, snatteri, stöld, våldsbrott och hot.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras en översikt av den forskning som hittats på området.

3.1 Ungdomskriminalitet

Ungdomskriminalitet är ett vanligt förekommande problem i dagens samhälle och ett ämne som debatterats häftigt (Estrada & Flyghed, 2017). Enligt en undersökning från BRÅ (2017) där drygt 4000 niondeklassare i Sverige deltog om deras medverkan i kriminella handlingar, har hälften av dessa niondeklassare gjort sig skyldig till någon form av kriminell handling. Detta i form av stöldbrott, våldsbrott, skadegörelse eller narkotikabrott. Vidare i BRÅ:s undersökning framkommer skillnader mellan flickor och pojkar gällande dessa handlingar. Statistiken visar att pojkar i högre utsträckning begår flera och grövre brott än flickor. Riskbeteenden så som användning av alkohol och narkotika kan kopplas ihop med delaktighet i handlingar som är kriminella. Vidare visar BRÅ:s undersökning att det är ett fåtal elever som begår grova brott och att de flesta slutar efter endast någon enstaka brottsaktivitet. Enligt en undersökning gjord av Ring (2017) är ungdomar som har en spänningssökande personlighet överrepresenterade när det kommer till kriminella handlingar.

Forskning inom området visar att det inte finns någon enkel förklaring till varför ungdomar begår brott (Polisen.se; Ring, 2017). Däremot visar forskningen att det finns flera omständigheter som överlappar varandra och resulterar i att ungdomar hamnar i kriminalitet. Riskfaktorer som nämns är bland annat ostabila familjeförhållande, bristande skolgång och kriminella familjemedlemmar.

3.2 Familjeband

Estévez och Emler (2010) talar om vikten av det sociala sammanhanget en ungdom växer upp i. Forskarna menar att ungdomars riskbeteende såsom droganvändning, stöld och olika former av kriminalitet har sammankoppling med hur relationen till familjen, vänner, skola och samhället ser ut. En ungdom med instabila familjeförhållanden löper större risk att utveckla ett avvikande beteende än jämnåriga med stabila familjeband. Barn och ungdomar som växer upp med en ensamstående förälder riskerar att begå brott i högre utsträckning än jämnåriga (Wikström & Butterworth, 2006). Ytterligare lyfts barn och ungdomar som växer upp i

familjehem eller med fosterföräldrar som en grupp som tenderar att begå kriminella handling i högre omfattning än andra ungdomsgrupper.

Ungdomar som växer upp med en fängslad förälder kan drabbas av negativa följder såsom låg självkänsla och lågt självförtroende (Mears & Siennick, 2016). Dessa negativa effekter följer oftast ungdomarna upp i vuxen ålder och kan leda till att de utvecklar ett normbrytande beteende. Ungdomar som kommer från familjer med låga inkomster eller familjer som långvarigt har varit bidragstagare har också större risk att hamna i kriminalitet (Socialstyrelsen, 2020). Ju fler resursbrister en ungdom har i sitt liv, desto större risk för ett normbrytande beteende.

3.3 Skolanknytning

I Sverige råder skolplikt fram till 15 års ålder och skolan fyller en viktig samhällsfunktion där skolans syfte är att främja lärande, social kompetens och bevara hälsa och välmående hos eleverna (Skolverket, 2014). Genom att eleverna närvarar i skolmiljön ökar deras psykosociala lärande då de lär sig hur man tolkar olika sociala koder och hur man uppträder i olika sociala kontexter. En elev som skolkar, inte engagerar sig i skolarbete, hoppar av skolan eller får dåliga eller inga betyg löper betydligt högre risk att utveckla ett avvikande beteende än en elev med bra betyg (Socialstyrelsen, 2020). I början av 2000-talet fick Skolverket (2014) i uppdrag av regeringen att kartlägga orsakerna till att många elever går ut med ofullständiga betyg. Kartläggningen bygger på fallstudier med 900 elever, lärare, föräldrar och rektorer. Resultatet pekar på att det finns flera sammanhängande faktorer till att elever lämnar grund- och gymnasieskolan utan fullständiga betyg. Vidare i rapporten delas orsakerna upp i tre kategorier: individ-, -process och systemrelaterade faktorer. Skolverket menar att individrelaterade faktorer inte hör till skolornas ansvarsområden och kan därmed inte påverka eleverna. De processrelaterade faktorerna handlar om skolpersonalens arbetssätt, attityder och flexibilitet att anpassa lärandet efter varje elevs behov. De systemrelaterade faktorerna är det nationella styrsystemen och dessa har inte den enskilda skolan möjlighet att påverka på kort sikt. Fokuset i rapporten ligger på det processrelaterade faktorerna där skolan har möjlighet att påverka så alla elever erhåller fullständiga betyg. Elevernas skolresultat påverkas av lärarnas flexibilitet att inkludera alla elever i lärandet och elevens egen motivation och prestation på sitt skolarbete. När skolprestationen sjunker och eleven får låga eller ofullständiga betyg ökar

riskbeteende hos eleven, vilket kan göra att eleven utvecklar framtida psykosociala problem (Socialstyrelsen, 2013).

3.4 Skyddsfaktorer

En viktig och avgörande skyddsfaktor kan kopplas det egna hemmet där uppfostran är grundfundamentet för barnets trygghet, säkerhet och förtroende (Daniel, Wassell & Gilligan, 2010). Anknäytning genom interaktion mellan förälder och barnet betonas som grunden för en hälsosam uppväxt. Här poängteras vikten på föräldrarnas förmåga att se barnets behov i sin helhet och att det centrala fokuset i föräldraskapet bör handla om att tillgodose barnets behov för att inge trygghet. Vidare menar Daniel et. al. att det finns tre grundläggande behov som kan kopplas till föräldrarnas förhållningssätt till föräldraskapet. Det första behovet handlar om att föräldrar skapar en säker bas – där barnet har en god och trygg anknäytningssrelation. Det andra handlar om att tillhandahålla en sammanhängande historia som främjar barnets utveckling på ett sådant sätt att det inget säkerhet för barnet. Det tredje och sista handlar om förutsägbarhet i föräldraskapet.

Enligt Wahlgren (2014) är skolan en viktig skyddsfaktor för att förhindra och förebygga att ungdomar inte börjar och fortsätter med normbrytande beteende. Vidare skriver Wahlgren att skolan inte enbart handlar om att lära ut kunskap och fakta om världen, utan även att förmedla och överföra vissa bestämda värden, regler och normer till eleverna. Utöver att skolan ska förmedla kunskap ska den även främja en social ordning och lära eleverna moral. Vidare menar Wahlgren att normuppfostran i skolan bör betecknas som en socialiserande process, då målet är att få elever att leva som de lär och inte enbart värna om normer och regler utan att få eleverna att själva vilja leva efter dessa värden.

I skolan finns möjligheterna: där kan nutidens problem bekämpas och framtiden formas (Wahlgren 2014, s,14)

Brottsförebyggande Rådet (2012) skriver i en rapport om olika lokala brottsförebyggande projekt i samverkan med flertalet skolor. Det som framkommer i rapporten är att skolan utgör en viktig skyddsfaktor då barn och ungdomar tillbringar en tredjedel av sin vardag i skolmiljön. Projekten innefattar arbete i förebyggande syfte för att minimera normbrytande beteenden såsom skolk, stök, bråk och samtidigt öka tryggheten i skolmiljön. Detta möjliggörs genom att skolan redan vid upptäckt av normbrytande beteende, har en klar

handlingsplan med åtgärder för att motverka beteendet hos eleven. Det beslutas vem som skall medverka i samtalen kring eleven och vidare är nästa steg att kalla in föräldrarna till ett samtal med skolan och eleven. Och vid behov har skolan möjlighet att samverka med andra aktörer såsom socialtjänsten och polisen.

3.5 Utanförskap och bostadssegregation

Det finns flera kända riskfaktorer som ligger till grund för utvecklande av en kriminell livsstil och som har betydelse för en ungdoms brottsbenägenhet (Ring, 2017; Socialstyrelsen, 2020). En individ utvecklas genom interaktion med sin omgivning såsom familj, skola och kamrater. Om förhållandet till de viktiga personer eller miljöer försvagas finns en risk att individen känner sig utanför samhället. Detta ökar då risken för att individen börjar begå kriminella handlingar och utvecklar en kriminell livsstil. Konsekvensen av individens försvagade band till familj och samhället kan leda till att individen inte berörs av negativa reaktioner från samhälle och familj.

Mellan 1965–1975 byggdes det s.k. ”miljonprogrammet” då riksdagen beslutade att bostadsproduktionen skulle öka kraftigt och en miljon nya bostäder skulle byggas i Sverige (Roos, 2011). Tanken med miljonprogrammet var att bygga bort bostadsbristen som rådde men snart förbyttes den tidigare bostadsbristen till ett överskott av lägenheter. Samtidigt pågick stora samhällsliga förändring och klyftorna mellan rika och fattiga ökade. Kvar i ”miljonprogrammen” blev de fattiga.

Bostadssegregation associeras med ett geografiskt avgränsat område och i den politiska debatten betecknas segregation som den rumsliga åtskillnaden i boende mellan samhällsgrupper (Roos, 2011). Detta har i sin tur skapat ett allt mer polariserat samhälle där klyftorna mellan låg- och höginkomsttagare vuxit sig allt större runt om i landet. Enligt Kölegård Stjärne, Fritzell, Brännström, Estrada och Nilsson (2007) är ett segregerat område, ett område där invånarna lever åtskilda utifrån ålder, etnicitet- och ekonomiska resurser. Barn och ungdomar som växer upp i socioekonomiskt segregerade bostadsområden med föräldrar som har låg utbildningsnivå och är låginkomsttagare riskerar att inte fullfölja sin skolgång. Både skolan och bostadsområdet är miljöer där barnet och ungdomen vistas i en stor del av sin tid. Sundlöf (2008) har i sin studie kommit fram till att barn och ungdomar som växer upp i resursstarka områden tenderar att ha högre betyg än de som växer upp i resurssvaga områden. Detta medför då en negativ inverkan på de individer som växer upp i utsatta

områden och det påverkar deras framtida valmöjligheter. Forskning visar att individer som bor i dessa områden och har lagförts ofta diskrimineras på arbetsmarknaden (Kölegård Stjärne et. al. 2007; Estrada & Flyghed, 2017)

4. Teoretisk utgångspunkt

I detta avsnitt beskrivs de teorier som valts för analysen av studiens insamlade empiri. För studien har Stämplingsteori, Stigma och begreppet KASAM valts för att förklara de olika faktorer som kan påverka informanternas kriminella livsstil.

4.1 Stämplingsteori

När Goldberg (2011) talar om självbilden tar författaren sin utgångspunkt i att självbilden är en individs uppfattning om sig själv i relation till samhällets ideal om hur en individ bör vara. Goldberg menar att människan föds utan någon självbild och att självbilden skapas genom relationer med människor – individens signifikanta andra. Barnets första och viktigaste signifikanta andra är barnets förälder där barnet bildar sin självbild. Allteftersom barnet blir äldre, utvecklas nya relationer med andra människor som blir barnets signifikanta andra. En individ med negativ självbild har lärt genom processer av signifikanta andra att dennes självbild inte är förenlig med samhällets bild av hur en individ bör vara. Stämpling är i sig något som händer över lång tid, det vill säga en process som består av en rad olika negativa reaktioner på individens avvikande beteende.

Goldberg anger fyra faktorer som påverkar en individs risk för avvikandekarriär. Det första är föräldrars stämpling. Goldberg utgår ifrån att människan föds utan självbild och lär sig genom föräldrarna vilka normer som råder i ett samhälle. I ett idealfall, lär sig barnet att det är beteendet det är fel på, inte personen. Dock finns fall där barnet lär sig att det är fel både på personen och handlingen. Här sker föräldrarnas stämpling av barnet och detta är det första stadiet i en avvikande karriär.

Det andra stadiet sker när barnet blir äldre och tar sig ut i samhället i form av till exempel förskola, skola och grannar på gården. Nu får barnet flera signifikanta andra än föräldrarna och allteftersom barnet blir äldre och får flera erfarenheter, blir handlingarna mer socialt styrda. Nu är det samhället som stämplar barnet och inte bara föräldrarna. Detta kommer att återspeglas i att vissa individer får negativa respons från omgivningen och samhället och att

de ser individen som en avvikare. Omgivnings reaktion leder då till det som Goldberg kallar för samhällelig stämpling och är det andra stadiet i avvikandekarriär.

I det tredje stadiet som är den sekundära avvikelsen, är då barnet börjar begripa de samhällliga normer och barnets självbild börja ta form. Denna avvikelse är framträdande i tonåren men kan ibland framträda innan tonåren, beroende på graden av stämplingar av tidigare stadier. Vidare handlar den sekundära avvikelsen om att individens handlingar strider mot de kulturella normerna. Den sekundära avvikelsen bygger på en negativ självbild och är en metod för individen att i viss mån kunna försvara sig eller anpassa sig till öppna eller dolda problem orsakade av stämpling. Detta menar Goldberg sker medvetet från individens håll då barnet har blivit till ungdom som har en klar bild av vad som är rätt och fel, och individens beteende blir alltmer styrda av den negativa självbilden. Då stämpling är grunden för en negativ självbild leder detta till sekundär avvikelse som betraktar individen som ett misslyckande ur ett kulturellt perspektiv och detta orsakar mer stämpling.

Det fjärde stadiet handlar om en avvikelsespiral. Avvikelsespiralen består av fyra element och kan ses som försämring en av det föregående stadiet. Spiralens funktion beskriver hur stämplingen är grunden för en negativ självbild som leder till sekundär avvikelse och som följs av misslyckanden ur ett kulturellt perspektiv och detta orsakar mer stämpling.

Stämplingsteori lyfter fram hur stämpling är grundstenen för en avvikande karriär. I denna studie ämnar vi att använda oss av teorin för att förstå hur stor påverkan informanternas signifikanta andra haft på deras negativa självbild, och om det haft någon påverkan på deras kriminella karriär.

4.2 Stigma

Termen stigma användes ursprungligen av antikens greker för att påvisa något nedsättande i en persons moraliska status eller beteckna kroppsliga tecken för att påpeka någonting ovanligt (Goffman, 2014). Tecken skars eller brändes in på kroppen för att tydligt markera att bäraren var utstött och en föraktad person som skulle undvikas i de offentliga rummen. Detta gjordes för att skilja avvikare från andra medborgare. Utifrån den tolkningen av stigma, kan stigmat teorin förstås som kategorisering av människor och grupper med egenskaper och attribut som uppfattas som onormala och avvikande från normen i samhället. Vidare menar Goffman att stigma är ett nedsättande attribut hos en individ som syftar till att reducera individen till att vara det som själva stigmat symboliserar. När individen blir medveten om att

han är stigmatiserad och annorlunda ur samhällets syn, kommer en känsla av misslyckanden drabba individen. Goffman menar att det är ett stort problem som den stigmatiserade ställs inför, då han försöker vinna full social acceptans och passa in till det normala. Därmed finns det en ökad risk för den stigmatiserade individen att känna sig förminskad då hans egenskaper avviker på ett icke önskvärt sätt och stämplas av samhället.

Goffman (2014) identifierar tre olika former av stigma som gör sig synliga i samhället. Den första handlar om fysiska och kroppsliga avvikelser av olika slag (fysiska deformiteter eller smittsamma sjukdomar). Karaktärstigma handlar om hur en individs personlighet och attribut skiljer sig från samhället i övrigt (brottslighet, drogmissbruk och underliga böjelser). Den tredje och sista kategorin är stambetingade stigma som handlar om till exempel vilken religion en individ har eller från vilken nation han kommer ifrån samt kön och klasstillhörighet.

Vår uppfattning är att stigmateteorin kan vara applicerbar på individnivå och den kommer att användas för att synliggöra hur våra informanternas bakgrund och uppväxt kan förstås och analyseras.

4.3 KASAM

Antonovsky ställde sig på 1970-talet frågan om varför en del människor behåller hälsan trots svåra omständigheter (Eriksson, 2015). Antonovsky ägnade sin forskning åt att studera vilka faktorer som gör att människan fysiskt och mentalt kan hantera stress. Han hade sin utgångspunkt i att faktorer som pengar, kunskap, copingstrategier och socialt stöd var skyddande faktorer i svåra omständigheter. Dessa faktorer kallade Antonovsky för generella motståndsresurser, (GMR). Generella motståndsresurser handlar om allt som ger människan förmågan att både identifiera resurser hos sig själv och i sin omgivning för att kämpa mot svårigheter och använda resurserna på ett hälsofrämjande sätt.

KASAM är grunden i det salutogena perspektivet som handlar om känsla av sammanhang (Antonovsky, 2005). Det salutogena perspektivet fokuserar på det som stärker det friska och är motsatsen till det patogena synsättet, som fokuserar på det sjukliga. Vidare innefattar KASAM tre dimensioner, begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet och detta ansågs av Antonovsky som avgörande för hur en människa hanterar stress.

Begriplighet, syftar på det som händer både inuti och utanför en individ. Detta innebär i vilken utsträckning en individ upplever att det som händer är begripligt, sammanhängande

och strukturerat (Eriksson, 2015). Människan mår bra av struktur och ordning och att informationen individen får är förutsägbar. Individer med hög känsla av begriplighet förväntar sig att händelser man stöter på i framtiden är förutsägbara.

Hanterbarhet, handlar om de resurser som finns till en individs förfogande för att hantera motgångar (Eriksson, 2015). Det innebär att lära sig hantera verkligheten på olika sätt. Det handlar om vilka inre och yttre resurser individen har eller har haft till sitt förfogande för att ta sig ur kriminaliteten. De inre resurserna är den hjälpen individen får av sina närmaste, exempelvis familjen, vänner eller närstående. Däremot är de yttre resurserna är hjälpen individen kan få av samhället, till exempel från socialtjänsten, för att förbättra sitt liv.

Meningsfullhet, är den motiverande dimensionen och syftar på i vilken utsträckning en individ känner att livet har en känslomässig mening (Eriksson, 2015). Det kan skapas när en individ känner sig betydelsefull eller känner att det är värt att investera energi i olika problem som uppstår.

Alla dessa tre dimensioner är sammanflätade men inte beroende av varandra och samvariera i olika grader, vilket betyder att komponenterna är olika starka hos olika individer (Antonovsky, 2005).

Det är av vikt att förstå känsla av sammanhang oberoende av kontexten. Vi kommer att använda oss av KASAM för att navigera och analysera våra informanternas upplevelser gällande de krafter som gjorde att de började och sedan avslutade en kriminell livsstil.

5. Metod

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för hur vi har gått till väga för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Vi kommer att presentera val av metod, analysverktyg, urval och avgränsningar, tillvägagångssätt, validitet, reliabilitet, generaliserbarhet och föra en diskussion om etiska ställningstaganden.

5.1 Forskningsdesign

För att svara på studiens syfte och frågeställningar har en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer använts. Det finns i huvudsak tre olika sätt att utföra en kvalitativ studie på (Ahrne & Svensson, 2013). Dessa sätt är att intervju eller observera sina informanter eller att studera texter och bilder. En kvalitativ metod ger individen utrymme för att uttrycka sina känslor, värderingar, åsikter och handlingar på ett mer förståeligt sätt än via kvantitativa studier. Att använda intervju som metodval har många fördelar, bland annat kan intervjupersonerna få möjlighet att berätta och dela med sig av sina respektive erfarenheter och upplevelser. En annan fördel är att intervjufrågorna kan kompletteras med följdfrågor under intervjuens gång. Denna form av intervju passade vår studie då studiens syfte och frågeställningar bäst kunde besvaras eftersom vi ville få reda på informanternas upplevelser av ett fenomen. Vi hade även möjligheten för större flexibilitet och förtydligande av eventuella missförstånd under intervjun då vi kunde stanna upp och ställa relevant följdfrågor. Vi ville även att alla informanter skulle få samma förutsättningar med liknande frågor för att kunna analysera svaren på ett bra sätt.

5.2 Urval och avgränsning

I kvalitativa studier finns det inte några tydliga regel eller riktlinjer för hur informanter ska väljas (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2013). Dock är urvalet av informanter något som forskaren noga måste överväga och urvalsprocessen måste beskrivas för att trovärdigheten i studien ska öka. I denna studie har fyra före detta kriminella unga män i åldrarna 21–29 år intervjuats. Anledningen till denna avgränsning är att de flesta anmälda brott i Sverige begås av män över 21 år enligt Brottsförebyggandet Rådet. Utifrån etiska skäl har vi valt att inte inkludera minderåringar i studien.

Vi började med att ta kontakt med två olika organisationer som arbetar med individer som vill ta sig ur kriminaliteten eller som har tagit sig ur kriminaliteten. Vi mejlade missivbrevet till dessa organisationer och försökte sedan per telefon att få kontakt med dem (Se Bilaga 1). Dock blev responsen från dessa organisationer inte vad vi hoppats på. Vi tog då kontakt med en bekant till en av oss som har arbetat inom socialtjänsten med före detta kriminella ungdomar. Detta resulterade i en intervju med en före detta kriminell. Vi fick sedan kontakt med resterande informanter genom snöbollsurval. Snöbollsurval innebär att personer i urvalet

rekommenderar nya personer som kan vara relevanta för studien (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2013).

5.3 Datainsamling

Innan insamlingen av data utformade vi en intervjuguide utifrån syfte och frågeställningar (Se Bilaga 2). Vi gav informanterna en översikt av vilka teman vi ämnade att fråga om, dock ville vi inte ge en exakt beskrivning av frågorna då intervjuerna skulle vara så lite styrda som möjligt och att informanterna inte skulle hinna planera sina svar. Vi informerade även om att all data som samlas in endast kommer att användas i denna studie och raderas efteråt och att informanternas namn kommer att anonymiseras då de ej ska kunna identifieras.

Vi lät varje informant bestämma plats där intervjun skulle ske då de kan få informanterna att känna sig mer bekväma (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2013). Två av intervjuerna tog plats på caféer som informanterna valt ut och de andra två intervjuerna skedde över telefon. Med tanke på situationen i samhället med Covid-19 har folkhälsomyndighetens rekommendationer tagits i beaktning när intervjuer på caféer utförts.

Alla intervjuer spelades in på mobiltelefon och diktafon. Anledningen till att vi valde att spela in intervjuerna är att undersökaren kan använda citat och datainsamlingen blir mer korrekt (Larsson, 2010). Vi gjorde även stödanteckningar under intervjuerna som en säkerhet ifall inspelningarna försvann. Nackdelar vi upptäckte med telefonintervjuerna var att inspelningen på vissa ställen brusade och det var svårt att höra vad som sades under vissa delar av intervjuerna. Vi upplevde också att det var lättare att hålla intervjuerna flytande under de fysiska träffarna.

Innan intervjuerna utfördes, förde vi en diskussion angående om vi båda skulle vara med under intervjuerna eller inte. Vi kom fram till att fördelen med att vi båda medverkade övervägde, om vi båda medverkade kunde vi diskutera intervjuerna mer ingående efteråt än om bara en medverkade. Dock kan en nackdel vara att informanten känner sig i underläge, då vi är två intervjupersoner och informanten endast en.

Alla intervjuer tog mellan 20–30 minuter och vi båda var delaktiga i intervjuprocessen.

Intervjuerna delades sedan upp mellan oss och transkriberades. Sedan lades de transkriberade intervjuerna upp på ett Drive-dokument så vi båda hade tillgång till dem. Transkriberingarna lästes igenom ett flertal gånger och olika teman kunde identifieras. Dessa teman har vi sedan använt till analysen och diskussionen.

Alla respondenter blev innan intervjuerna informerade om vilka 4 frågeområden vi fokuserar på. De fyra områdena var familjesituation, skoltiden, kriminalitet och vändpunkt.

5.4 Analysverktyg

För att bearbeta och analysera det insamlade materialet användes kvalitativ innehållsanalys. Den kvalitativa innehållsanalysen är en metod där verbal kommunikation analyseras stegvis med fokus på olikheter och likheter (Bryman, 2018). Tolkningsprocessen resulterade i olika teman som konkretiserades i resultatet. Det första steget i analysprocessen handlar om att få en helhetssyn av den insamlade datan. Efter varje intervju, lyssnades inspelningarna omgående igenom och transkriberades ordagrant för att sedan läsas genom. Nästa steg var att sortera bort irrelevant information som låg utanför intervjuguidens teman. Exempel på det som sorterades bort var information om brottens karaktär samt informanternas berättelser om deras medbrottslingar. Den återstående texten utmynnade i vår analys. Utifrån intervjuguidens upplägg, sammanställdes intervjuerna där författarnas fokus var vilka faktorer som varit bidragande till våra informanternas utvecklande och avslutande av en kriminell livsstil.

Det första steget var att sammanfatta barndomen för våra informanter, sedan vidare till att sammanfatta skoltiden, kriminalitet och slutligen framtiden. Detta gjordes för att förtydliga för läsaren om vilka bidragande faktorer som kan ha varit aktuella under olika livsfaser och för att få en inblick i hur informanterna ser på framtiden utifrån sin livserfarenhet samt nuvarande situation. Sedan sammanställdes detta material och fyra kategorier växte fram som vi sedan har som rubriker med underrubriker i resultatet. Dessa teman är familjesituation, skoltiden, kriminalitet och vändpunkt (Se Bilaga 3). Vi sammanställde sedan resultatdelen och de citat som används i resultatdelen valdes ut, detta för att förstärka informanternas berättelser och upplevelser.

För att sammanställa det empiriska materialet har meningar och fraser markerats ut, detta kallas även för meningsbärande enheter. Det innehöll information som är relevant för frågeställningarna som i sin tur presenteras i resultatdelen. Sedan kondenserades de meningsbärande enheterna i koder som senare formades till kategorier som återspeglar det centrala budskapet i intervjuerna. De meningsbärande enheterna tillsammans med koderna och kategorierna analyserades på en manifest nivå, vilket innebär att materialet enbart behandlades utifrån det centrala budskapet i intervjuerna.

5.5 Etiska överväganden

En viktig aspekt att tänka på när samhällsstudier utförs är att forskaren kommer i kontakt med människor och etiska dilemman kan uppstå (Svensson & Ahrne, 2013). Då vår forskning handlar om människor och deras liv, kan känsliga situationer uppstå och detta var något vi diskuterade innan intervjuerna. Vi strävade efter att få informanterna att känna sig bekväma under intervjun och har försökt att formulera frågorna på ett sätt som minimerar risken för en obekväma situation. För att försöka få informanterna att känna sig bekväma bestämde vi redan innan intervjun att frågor om hur ett brott har begåtts eller frågor om brottets karaktär inte kommer att ställas då fokus är på faktorer som leder till ett kriminellt beteende.

Enligt Mason (2002) bör forskaren tänka på hur de kan garantera informanternas anonymitet och sekretess. Vidare menar Mason att forskaren även bör tänka på huruvida det går att uppfylla dessa löften. För att detta skall vara möjliga har vi anonymiserat informanternas riktiga namn och eventuella platser som kommer fram i intervjuerna. Vi har även beaktat Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer som är följande: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 1990). Informationskravet innebär att forskaren ska informera om studiens syfte och användningsområde. Samtyckeskravet innebär att informanterna har rätt att bestämma över sin medverkan. Konfidentialitetskravet innebär att känslig information om människor eller platser i studien inte ska kunna identifieras och att personuppgifter ska förvaras oåtkomligt för utomstående. Nyttjandekravet innebär att de insamlade materialet endast får användas för det specifika forskningsändamålet.

5.6 Validitet och reliabilitet

I kvalitativa undersökningar är forskaren både mätinstrumentet och den som ska tolka och analysera resultatet av datainsamlingen (Larsson, 2010). Detta gör då att frågor om validitet och reliabilitet blir problematiska. Dock så måste dessa frågor diskuteras i kvalitativa undersökningar. Reliabilitet avser en studies tillförlitlighet och om resultatet kan upprepas vid annan tidpunkt eller av en annan forskare (Kvale & Brinkmann, 2009). Det som då blir än mer viktigt i kvalitativa undersökningar är att resultatet och forskarens förmåga att analysera datainsamlingen är trovärdiga (Larsson, 2010). För att kunna säkerställa att det som ska undersökas, verkligen undersöks är det av största vikt att intervjufrågorna är formulerade på

ett sätt så de fångar in det som ska undersökas. Då studiens syfte var att undersöka före detta unga kriminellas upplevelser av vad som varit bidragande till att de utvecklade och sedan avslutade en kriminell livsstil, samlades material in som kunde svara på frågeställningarna. Vi valde att utforma en frågeguide med öppna frågor som tog upp fyra områden, barndom, skoltid, kriminalitet och framtid. Anledningen till att vi valde att ha majoriteten öppna frågor var att vi inte ville styra och påverka informanternas svar.

Validitet handlar om giltighet i en studie, alltså, om en studie mäter det som den är avsedd att mäta (Kvale & Brinkmann, 2009). Validiteten i studien är beroende av forskarens kunskaper om att ställa de rätta frågorna, få uttömmande svar, visa empati och kunna lyssna aktivt (Larsson, 2010). För att validiteten i vår studie ska öka har alla olika steg i uppsatsen redovisats och beskrivits.

För att stärka reliabiliteten i en undersökning kan forskaren använda sig av triangulering vilket innebär att kombinera olika metoder, teoretiska perspektiv och data (Svensson & Ahrne, 2013). Idén med triangulering är att forskaren ska komma fram till samma slutsats oberoende av vilken metod, teoretiskt perspektiv eller data som används.

5.7 Generaliserbarhet

En kritik inom kvalitativ forskning är att det är svårt att generalisera en studies resultat eftersom det som undersöks inte går att mäta på samma sätt som inom kvantitativ forskning (Svensson & Ahrne, 2013). En studies trovärdighet hänger samman med huruvida en studies resultat går att generalisera. Ett sätt att generalisera en studie är att se om de går att överföra resultaten på liknande situationer eller individer. Ett annat sätt kan vara att jämföra sin studie med en annan liknande studie. För att vår studies generaliserbarhet ska öka har vi använt oss av tidigare forskning på området. För att ytterligare öka generaliserbarheten i vår studie hade vi kunnat intervjua flera personer. Dock är det svårt att veta om svaren från fler informanter stämt överens med svaren från de vi redan intervjuat. Vi kan inte med säkerhet säga att alla före detta unga kriminella upplever att samma faktorer var bidragande till att de hamnade i kriminaliteten.

6. Resultat

I detta kapitel presenteras resultaten från intervjuerna med våra informanter. Detta genom en sammanställning av deras upplevelser av vad som var bidragande till att utveckla och sedan avsluta en kriminell livsstil. Resultatet presenteras genom fyra teman med underrubriker. De teman som framkommit från kodningen är (Se Bilaga 3): familjesituationen, skoltiden, kriminalitet och vändpunkten.

Av etiska skäl kommer intervjupersonernas namn inte användas. Ordet informant kommer att användas som beskrivning av intervjupersoner och citaten kommer att kodas IP1, IP2, IP3 och IP4. Först följer en kort presentation av de fyra informanterna.

IP1 är uppvuxen i en förort till en större stad i Sverige tillsammans med sin mor som led av psykisk ohälsa och två syskon. Hans syskon var betydligt äldre än han själv och fungerade som en trygghet. Han började med ett normbrytande beteende redan i nio års åldern och slutade med kriminaliteten vid 22 års ålder. Idag studerar han, sitter i styrelsen för en lokalförening och arbetar inom kultursektorn.

IP2 är uppvuxen i en förort till en stad i Sverige tillsammans med sin alkoholiserade mor. Han har tre styvsyskon på sin fars sida som han fått kontakt med först på senare år. Från 7 års åldern började han med ett normbrytande beteende och avslutade sitt kriminella beteende när han var 25 år. Idag är han en arbetande två barns far.

IP3 är uppvuxen i en förort till en större stad i Sverige med sin mor och åtta syskon. Hans mor har alltid varit närvarande och som han uttrycker i intervjun ”mamma har alltid gjort sitt yttersta för att vi ska ha det bra”. Han kom till Sverige vid nio års ålder och hade svårt att förstå de regler och normer som råder här. Han började med ett normbrytande beteende vid 7 års åldern. Idag är han nästan färdig med en universitetsutbildning.

IP4 är uppvuxen i en större stad i Sverige med sin mor. Hans föräldrar var 16 respektive 18 år när han föddes. Han har alltid vetat vem hans far är men aldrig haft kontakt med honom. Hans kriminella livsstil började vid 12 års ålder. Idag studerar han och försöker återuppta kontakten med sina barn.

6.1 Familjesituation

6.1.1 Uppväxten

Uppväxten hos våra informanter kan beskrivas som oordnade, där regler och rutiner var bristfälliga och droger och alkohol förekom regelbundet. Vidare beskriver informanterna att deras hemförhållande var dysfunktionella med mycket bråk och en känsla av otrygghet. Gemensamt för alla informanter är att de är uppväxta med en ensamstående mamma och frånvarande fader. En informant beskriver att hans pappa aldrig varit närvarande och att han känt en avsaknad och avundsjuka mot kompisar som haft en relation till sina fäder. Flera av informanterna beskriver sin uppväxt med en mor som haft psykisk ohälsa och hur det har påverkat deras uppväxt. Detta beskrivs i på följande sätt av IP1:

Det var väl så bra det kunde vara, kan man väl säga. Det var ganska knepiga omständigheter med tanke på morsan. Hon har ju haft psykisk ohälsa, varit tvungen att jobba och varit ensamstående, så morsan var per automatik ganska frånvarande. Även fast hon säkert ville och säkert gjorde sitt bästa så var det så, liksom, per automatik (IP1).

Något återkommande i intervjuerna vi fått ta del av är att de flesta av våra informanter är uppväxta i förorter till större städer i Sverige. Dessa förorter beskriver informanterna som slitna och otrygga. Alla informanter har vuxit upp i lägenheter som varit ganska små och trångbodda och som ingen riktigt tog hand om. Vidare beskriver en av informanterna att han har flyttat många gånger och att det har påverkat honom på ett negativt sätt. En informant beskriver boendesituationen på följande sätt:

Jag och mina åtta syskon växte upp med mamma i en trerummare, det anses nog som ganska litet i svenska mått (IP3).

Något som framkommer under intervjuerna är osäkerheten och rädslan kring att komma hem och inte veta i vilket skick hemmet eller ens mamma var i, om det var fullt kaos hemma med fester, droger och alkohol eller om mamman lagat middag och var som en *vanlig mamma*. I en intervju får vi berättat för oss om att det varit mycket dramatik och oroligheter i familjen då det förekommit självmord.

Och det finns mycket psykiska problem, min mormor har varit inlagd på psyket flera gånger. Och min morfar tog livet av sig själv när morsan var tolv. Det finns i bagaget (IP2).

Avsaknad av regler och rutiner är något som flera informanter berättar om. De kunde vara ute sent på kvällarna redan från tidig ålder utan att någon saknade dem. En informant beskriver att han umgicks med personer som hade liknande hemförhållanden som han själv och att de inte vill vara hemma utan de höll sig ofta bort hela dagarna och kvällarna.

De är några av mina närmsta barndomsvänner och vi ville inte vara i den härvan så vi hittade på sjuka grejer och höll oss hemifrån (IP2).

Genomgående under intervjuerna berättades om hur olika familjemedlemmar och personer i informanternas närhet var aktivt kriminella både i Sverige och utomlands.

6.1.2 Trygghet

En informant berättar att hans far varit frånvarande under uppväxten men att han då hade sitt äldre syskon som trygghet och förebild. Han berättar att syskonet gjorde så gott hen kunde för att skapa trygghet. Detta är återkommande i allas berättelser, att de har en eller flera trygga personer i sina liv. Det kan vara en mormor eller morfar, en kusin eller en kontaktperson från socialtjänsten. En informant berättar om sin mormor och hennes hund som trygga gestalter. Informanten brukar även åka iväg med sin mormor över sommarlovet vilket gjorde att han kunde slappna av och inte behöva tänka på hur hemsituationen var, även om oron alltid fanns. Han berättar även att hans mormor har lärt honom mycket fina saker i livet och att hon var *hans familj*. En annan informant berättar om relationen till sin morfar som trygg person men att kontakten blev sämre ju mer in i kriminaliteten informanten kom.

Ju mer jag själv strulade desto mer distans tog jag ifrån mina sunda relationer, just för att mycket av det livet går ut på att ha en form av fasad liksom och dom kan se igenom den. Det blir läskigt att träffa morfar när han kan se att jag är påtänd eller whatever. Jag vill inte göra dom besvikna (IP1).

6.2 Skoltiden

6.2.1 Umgänge

Skoltiden beskriver informanterna som en tid av mycket skolk, stök och bråk men även en tid av gemenskap med sina vänner. De flesta av våra informanter uppger att de hade lätt att få kompisar i skolan och att de ofta var ledartypen som fick med sig sina vänner att utföra kriminella handlingar.

Jag har alltid varit den som planerat galenskaperna. Det krävs olika roller för att göra olika saker (IP4).

Två av våra informanter berättar om känslan att inte veta vem man är och all ilska som ryms inombords, som måste komma ut någonstans och på något sätt. De beskriver skoltiden som början på ett mer eskalerande dåligt beteende. Ett citat från en informant lyder så här.

Jag har alltid varit väldigt utåtagerande och väldigt dampig. Jag tror jag hade mycket känslor i mig hemifrån, som jag tog ut i skolan. Jag slogs mycket i skolan (IP1).

En informant berättar att när han kom till Sverige som 9-åring kände han sig utanför och uppfattades som en bråkstake. Anledningen till det tror han är att han inte kunde språket och att det var svårt att lära sig det. Han beskriver också att det var mycket nytt att lära sig och att det inte fanns någon speciell person i skolan som kunde hjälpa honom. Men när han sedan fick byta skola till en skola i samma bostadsområde som han bodde i och kände samhörighet med de eleverna, blev det enklare med kompisar som *hade samma bakgrund som jag (IP3)*.

6.2.2 Relationen till skolan

Flera av våra informanternas skoltid kantades av mycket bråk, hög frånvaro och skolk som ledde till ett ökat problembeteende både utanför och i skolan. En informant uppger att hans dåliga anknytning berodde på att han kände sig sviken och bortglömd av lärare. Det var ingen som fångade upp honom när han behövde hjälp. Informanterna uppger även att den dåliga relationen till skolan berodde på låg skolmotivation och engagemang.

Det som framkommer i alla intervjuer är att de normer och regler som gällde i skolan var att ju flera dåliga saker informanterna gjorde desto mer populär och cool blev de i sitt kompisgäng. Detta beskrivs på följande sätt:

I den skolan jag gick var ju normerna ganska skeva. Du var häftig och fick ryggdunkar om du gjorde dåliga saker. Det var lättare att få status om du typ kastade en kruka på läraren och man fick spö om man fick bra betyg (IP1).

En informant berättar att han under grundskolan hade koncentrationssvårigheter, hög frånvaro och skolkade mycket, vilket i längden resulterade i att han gick ut med ofullständiga betyg. Fler av våra informanter beskriver liknande situation i skolan och resultatet blev inga eller ofullständiga betyg. En av våra informanter uppger dock att han gått ut grundskolan med

tillfredställande betyg och det tror han beror på att hans mormor och morfar hjälpte honom mycket med skolarbetet. Och det har varit viktigt för honom att inte göra dem besvikna.

6.3 Kriminalitet

6.3.1 Normbrytande beteende

Genom intervjuerna har det framkommit att alla informanter började med ett normbrytande beteende mellan 7 och 10 års åldern. Det som berättas i intervjuerna är att informanterna ofta hade svårt att se det egna ansvaret för sitt handlande och de la ofta över skulden på någon annan eller på situationen. Missbruk av alkohol och droger var något vanligt förekommande och gemensamt för alla informanter var att de sökte spänning, kickar och att de tyckte livsstilen var skön med härlig gemenskap.

Och då körde man på, jag blev ganska snabbt väldigt ledande och drivande i grejer vi höll på med. Jag skulle alltid vara värst, jag hade inga gränser i vad jag gjorde. Jag kunde inte heller se mitt eget ansvar (IP4).

Flera informanter berättar även att strävan efter pengar varit avgörande. En informant beskriver att livsstilen med mycket pengar, dyrt leverne och dyra vanor är beroendeframkallande. Men däremot berättar han att det är oerhört psykiskt påfrestande att upprätthålla denna livsstil. Han beskriver det på följande sätt:

Jag älskar spänningen, det är min passion. Inte att vilja skada människor, det är baksidan, den förnekar man väl lite. Men just den livsstilen, när man har varit där är svår att förklara (IP4).

Något som alla informanter samstämmigt berättar är att de inte har blivit tvingade till att börja med en kriminell livsstil utan att de hela tiden sökt kickar, spänning och bekräftelse. När de gjorde en liten sak skulle nästa sak vara värre, allt för att få en kick. Något som framkom under intervjuerna var att det var vanligt med slagsmål och bråk. En informant berättar att han kände stor gemenskap och stor tillfredsställelse över att var en del av gänget han slogs tillsammans med. Han visste att det som de gjorde var fel men fortsatt för bekräftelsen och spänningens skull.

Och det var då det blev en livsstil för mig, att göra massa destruktiva saker och få bekräftelse för det liksom (IP1).

6.3.2 Missbruk

Informanterna beskriver en tillvaro kantad av missbruk i form av alkohol och olika droger redan från tonåren. De var vanligt att de kom i kontakt med alkohol i hemmet. En informant berättar att han som 12 åring började sälja öl. När hans mor kom på honom med det, fick han istället för tillsägelser och förmaningar om att sluta sälja, tyckte hans mor tyckte att det var bra och uppmuntrade honom. Ofta hade någon medlem i familjen alkohol- och/eller drogproblem. En informant berättar om en anhörig som var välkänd inom droghandeln och hur han på det sättet kom i kontakt med droger. Samma informant berättar även att han blivit sexuellt utnyttjad av en bekant och för att döva känslor han hade inom sig började han med alkohol och droger.

Jag har alltid tryckt bort känslor eller stängt av från början och när jag hittade alkoholen var det som att alla känslor försvann (IP4).

Flera informanter beskriver en ilska och frustration och att jobbiga känslor är något som de tryckt undan och inte låtit komma fram och att droger och alkohol var en hjälp att kunna handskas med känslorna.

6.4 Vändpunkten

6.4.1 Familj

Vilka vändpunkter som varit bidragande till att informanterna slutat med sin kriminella livsstil har varierat. Men en likhet som kan identifieras är att det inte alltid varit en enkel resa att nå till vändpunkterna, utan det har varit en process med många återfall och en kamp att försöka vänja sig vid en livsstil utan kriminalitet och missbruk. En informant berättar att han haft några vändpunkter i livet och den första kom vid slutet av tonåren. Men det var då svårt att upprätthålla den nya livsstilen. Han hade genom socialtjänsten fått kontakt med Anonyma Alkoholister och påbörjade ett 12-stepsprogram.

Jag försökte med det här programmet, men tog ett återfall efter några veckor.

Jag var ute och drack, knarkade och slogs under 2 och ett halvt år till (IP2).

Samma informant berättar sedan att nästa vändpunkt kom då han träffade sin flickvän och de fick barn tillsammans. Precis när barnet föddes hade han nått botten och det fick honom att inse att det här livet inte fungerade. Han kände då att han måste fortsätta leva och finnas kvar i livet för sitt barn och flickvän. Men han beskriver även en kamp som utkämpas inom honom

varje dag, kampen om att upprätthålla den nyktra och laglydiga livsstilen. Och det är något som alla informanter beskriver, svårigheten att inte ramla dit igen, känslan av att inte ha sina gamla vänner eller sitt vanliga sammanhang kvar.

6.4.2. Gemenskap

En informant beskriver hur han kände att orken att upprätthålla den kriminella livsstilen längre inte fanns. Han beskriver känslan av att inte veta vem som var ute efter honom. Att hela tiden behöva vända sig om och inte veta vem som var vän eller fiende. Efter att han avtjänat ett fängelsestraff fick han den hjälp han behövde för att lämna kriminaliteten.

Jag hade inte orken längre, det är så psykiskt påfrestande att i så många år gå på tå. Du vet inte vem din fiende är, vem din vän är, att aldrig kunna andas ut, du tänker alltid att du har en polis på dig, du kanske har span på dig eller kanske din vän är din fiende. Det tär på dig, väldigt, psykiskt (IP4).

En informant beskriver hur han satt och lyssnade på en nära anhörig berätta om hur han kommit ur kriminalitet och missbruk. Informanten beskriver det som att det var hans eget liv och historia som berättades. Där och då kände han hoppet om att han också kunde klara det. En annan informant beskriver liknande känslor när han träffade folk på ett AA-möte.

Han berättade liksom min historia och att hans känslor var mina känslor. Och att han hade lyckats ta sig ur det, det var första gången i mitt liv som jag såg att det kanske fanns ett sätt att ta mig ur allt och ändå må bra (IP1).

Det finns några gemensamma nämnare som alla informanter berättar om. Det är bland annat när de beskriver längtan och gemenskapen till de vänner de hade i sina förra liv. Eller spänningen, kickarna och bekräftelsen som de alla sökte. Det är något som präglar dem och ständigt är närvarande i deras tankar. Dock ser de alla ljust på framtiden och vill hjälpa till att inspirera andra människor till att det går att lämna ett destruktivt liv. En informant beskriver det så här:

Hoppet får man inte tappa, för utan hopp är det helt meningslöst att ens gå upp ur sängen på morgonen. Jag vill bidra och ge tillbaka till samhället och det gör jag bland annat när jag ställer upp på sånt här (IP3).

7. Analys

Syftet med denna studie var att undersöka före detta kriminellas upplevelser av vad som varit bidragande faktorer till att utveckla och sedan avsluta en kriminell livsstil. I detta kapitel kommer det insamlade materialet att analyseras utifrån de teorier som valts och utifrån tidigare forskning på området. Det kan konstateras att det finns flera underliggande faktorer som varit bidragande till att våra informanter började, utvecklade och sedan avslutade sin kriminella livsstil.

7.1 Familjefaktorer

Redan i barndomen kan ett normbrytande beteende ta sin form. Enligt Goldberg (2011) föds människan utan någon självbild och genom föräldrarna lär sig barnet de normer som råder i samhället. Eftersom föräldrarna är barnets först och främsta signifikanta andra, spelar föräldrarnas uppfostran en viktig roll i barnets uppfattning om sin självbild. Utifrån intervjumaterialet uppgav informanterna att deras uppväxt inte hade några rutiner eller regler, vilket kan tolkas utifrån den primära avvikelsen. Den primära avvikelsen innebär en början till stämpningsprocessen, då normstridiga handlingar begås i okunskap om vilken normer som råder i den kultur informanten växer upp i. Wikström & Butterworth (2006) skriver att barn med instabila familjeförhållanden löper större risk att utveckla ett avvikande beteende än jämnåriga med stabila familjeband. Vidare skriver Wikström och Butterworth att barn som växer upp med en ensamstående förälder riskerar att begå brott i högre utsträckning än jämnåriga. Det är något som är gemensamt för våra informanter, att de alla är uppväxta med en ensamstående mor och utan en fadersfigur samt att missbruk av alkohol och droger var något vanligt förekommande i deras uppväxt.

Många av våra informanter uppger att deras familjerelationer har varit instabila. Det som framkommer under intervjuerna är att familjebandet mellan förälder och barn varit svaga vilket, enligt Ring (2017) är en riskfaktor för utvecklande av ett kriminellt beteende.

Hemmet är grundfundamentet i ett barns liv där förutsättningar för barnets uppväxt skapas (Daniel, Wassell & Gilligan, 2010). En individ behöver trygghet, säkerhet, förutsägbarhet, meningsfullhet, struktur och ordning i sitt liv (Antonovsky, 2005). Detta är något som våra informanter beskriver som bristfälligt i deras uppväxt. Detta är något som kan sammankopplas med KASAM och huruvida en individ klarar av stressfulla situationer. Enligt

Eriksson (2015) behöver en individ struktur, ordning och förutsägbarhet i sitt liv. Denna bristfälliga omsorg och föräldrarnas dåliga tillsyn kan leda till att barnet eller ungdomen utvecklar en låg självkänsla och dålig anknytning till föräldrarna (Daniel, Wassell & Gilligan, 2010). Våra informanter beskriver en uppväxt utan ordning och reda och psykisk ohälsa hos sin signifikant andra. Vidare menar Daniel et. al. att föräldrars oförmåga att tillgodose barnets grundläggande behov och en bristfällig kommunikation mellan barnet och föräldern, ger dåliga förutsättningar för barnets fortsatta utveckling. Dessa barn löper större risk att utveckla ett problembeteende än barn med en trygg uppväxt. I våra informanters berättelser identifieras många av dessa riskfaktorer.

Uppväxten har inte enbart präglats av inre familjeproblem utan yttre faktorer har haft påverkan på våra informanters liv. Samtliga informanter uppger att det är uppväxta i områden med låg socioekonomisk status vilket Kölegård Stjärne, Fritzell, Brännström, Estrada och Nilsson (2007) menar är en yttre faktor. En informant berättar att området han växt upp i kändes otryggt och var slitet. Kölegård Stjärne et. al. menar att det finns ett samband mellan individens normbrytande beteende och ett försämrat band till bland annat familjen och närmiljön han växer upp. Vidare visar studier på att barn och ungdomar som kommer från dysfunktionella familjeförhållanden där föräldrar är låginkomsttagare eller långvarig bidragstagare löper större risk att hamna i kriminella miljöer (Socialstyrelsen, 2013). Och ju flera resursbrister ett barn växer upp med desto större risk för utvecklande av ett normbrytande beteende.

7.2 Skolfaktorer

Majoriteten av våra informanter uppger att skoltiden varit en mindre bra erfarenhet. Flera av våra informanter beskriver skoltiden präglad av koncentrationssvårigheter, bråk, skolk, dåliga eller ofullständiga betyg samt känslan av utanförskap. En informant beskriver att han inte kände sig hemma i skolan han gick i och upplevde att han blev missförstådd av lärarna. Enligt honom var lärarna otillräckliga i att stödja och hjälpa honom att hitta en arbetsmetodik som fungerade. Då skolpersonalen misslyckades med att uppmärksamma informantens svårigheter i skolan, följde de inte skolverkets föreskrifter där det anges att skolpersonal ska uppmärksamma elever med svårigheter samt erbjuda större flexibilitet och anpassa lärandet efter elevers behov (Skolverket, 2014). Eftersom informanten hade annan bakgrund än majoritet i den skola han gick på, kan detta ha lett till han känt sig stigmatiserad, då hans

egenskaper och utseende särskilde sig från majoriteten. Goffman (2014) skriver att den sociala identiteten spelar en avgörande roll och ur informantens berättelse kan vi identifiera att han betraktades som en avvikare från majoriteten. Vidare kan detta lett till ett nedsättande och reducerande av en individens självbild. När individen blir medveten om att han ses annorlunda ur samhällets syn, kommer en känsla av misslyckanden drabba individen. Därmed finns det en ökad risk för individen att känna sig förminskad då hans egenskaper avviker på ett icke önskvärt sätt och stämplas av samhället.

Det finns även stark korrelation mellan informanternas skolrelaterade problembeteenden och individuella faktorer. Wikström och Butterworth (2006) menar på att barn som växer upp i resurssvaga områden samt har ett svagt familjeband riskerar att i högre utsträckning utveckla ett avvikande beteende än sina jämnårig med stabila familjeband. Samtidigt belyser Wikström och Butterworth att barn som växer upp med en ensamstående förälder oftare begår brott än de som växer upp med två föräldrar. Våra informanter haft svåra uppväxtförhållanden med en ensamstående förälder som inte haft tillräckligt med engagemang under sina barns skolgång, vilket har varit en faktor till deras utvecklande av en avvikande karriär.

Elever med låga eller ofullständiga betyg löper högre risk att hamna i kriminalitet än jämnåriga med bra betyg (Socialstyrelsen, 2020). Genom en bra skoluppfostran där förebyggande arbete fortskrider parallellt med förmedlande av kunskap och fakta, minimeras risken för att barn och ungdomar utvecklar problembeteende (Wahlgren, 2014; BRÅ, 2012). Det förebyggande arbetet handlar främst om att upptäcka elever med skolrelaterade problembeteenden i ett tidigt skede för att tillsätta lämpliga resurser för att förhindra utvecklingen av ett avvikande beteende. Detta är inte något som överensstämmer med våra informanternas upplevelser av deras skoltid. En tolkning kan vara att våra informanter inte fick de gehör och hjälp som var ämnade för att förhindra och förebygga att våra informanter utvecklade ett normbrytande beteende. Enligt Wahlgren är skolan inte enbart en plats för att lära ut kunskap utan fyller även en viktig samhällsfunktion genom att förmedla de värden och regler som råder i samhället.

7.3 Andra bidragande orsaker

Det finns ytterligare faktorer som informanterna uppgett som faktorer till att de utvecklade och avslutade en kriminell livsstil. Något samtliga uppger är att de sökte efter spänning, gemenskap, samhörighet och snabba pengar. En informant beskriver att det var viktigt att

upprätthåll en dyr livsstil. Vidare menar samma intervjuperson att detta gjorde att han fick högre status bland sitt kompisgäng, vilket enligt Ring (2017) bidrar till förstärkning och upprätthållande av ett visst normbrytande beteende. En annan informant upplevde en stark samhörighet av att vara en del av ett gäng, vilket ökade hans välbefinnande. Enligt KASAM kan detta förklaras utifrån att en individ behöver känna tillhörighet och meningsfullhet i sitt vardagsliv (Antonovsky, 2005).

Vidare har ogynnsamma uppväxtförhållanden med psykisk ohälsa bland familjemedlemmar och avsaknaden av en fadersfigur i kombination med att bo i utsatta områden, haft en bidragande faktor till intervjupersonernas utvecklade av en avvikande karriär. Enligt tidigare forskning finns det inga entydiga svar till varför ungdomar begår kriminella handlingar, utan det är flera faktorer som överlappar varandra och resulterar i att ungdomar hamnar i kriminella miljöer (Polisen.se: Ring, 2017). En riskfaktor handlar den relation som skapas mellan en individ och det samhälle han lever i. När relationen till skola och familjen försämras tenderar individen att påvisa ett normbrytande beteende och utveckla en kriminell livsstil. Detta är något som våra informanter beskriver när de berättar om sin hemmiljö utan regler och rutiner, om bristande familjestrukturer och utanförskap. Detta kan leda till att individen inte bryr sig om samhällets reaktioner på det normbrytande (Estrad & Flyghed, 2017).

Familj, vänner och skola kan både vara riskfaktorer och skyddsfaktorer för en individ (Daniel, Wassell & Gilligan, 2010). Föräldrar som brister i sin omsorg och har egna sociala problem med missbruk eller psykisk ohälsa har en negativ påverkan och är en riskfaktor för individen. Föräldrar som har regler, rutiner, god omsorg och förutsägbarhet i sin uppfostran blir en skyddsfaktor för ungdomen. Alla våra informanter beskriver att de har haft en eller flera trygga relationer till någon i deras närhet, det har till exempel varit en mormor eller morfar. Att ha en trygg person kan kopplas samman med det Eriksson (2015) beskriver som en individs generella motståndsrresurser. Detta är faktorer som kan vara skyddande i svåra omständigheter.

7.4 Vändpunkten

Våra informanters berättelser om hur och varför de kom till insikt att deras liv behövde byta riktning varierar, dock har de alla gemensamt att vändpunkten ofta har handlat om många misslyckanden och återfall. Det som informanterna beskriver är att de alla ibland känner en

längtan tillbaka till gemenskapen och vännerna de hade i sina förra liv. De beskriver även att de saknar spänningen och livsstilen. Detta kan tolkas utifrån att de blivit stämplade av det övriga samhället som brottslingar och vilket i sin tur gör att de vill upprätthålla bilden av sig själv som kriminella (Goldberg, 2011).

En informant berättar att han haft svårt att ta sig ur kriminaliteten och upprätthålla en vanlig livsstil trots att han fått hjälp utifrån. Informanten beskriver att den slutgiltiga vändpunkten kom i samband med att han fick en dotter. Här kan det tolkas som att informantens nyfunna sammanhang och mening med livet haft en betydande roll för han skulle sluta med kriminaliteten (Eriksson, 2015).

En annan informant berättar att han känt sig stigmatiserad pga. sin grupptillhörighet då han menar att hans etniska påbrå kan ha haft en betydande roll i hur han uppfattades av det övriga i samhället (Goffman, 2015). Vidare lyfter intervjupersonen att han ofta haft personliga konflikter inom sig som handlat om hur han ska kunna ta sig ur kriminaliteten. Samma informant berättar att vändpunkten till sist kom med hjälp av familjen. Det samtliga informanter uppger är att de har funnit en ny känsla av sammanhang och ser på framtiden med ljus och hopp om att inspirera andra individer i liknande situationer.

8. Diskussion

I detta avslutande kapitel diskuteras huvudresultatet, det förs även en diskussion om teorier, tidigare forskning och vad vi har lärt oss. Vidare kommer vi att föra en metodologisk diskussion och studiens styrkor och svagheter.

8.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att undersöka före detta unga kriminella mäns upplevelser av vad som varit bidraget till att de utvecklade och sedan avslutade en kriminell livsstil. Våra frågeställningar som besvarats är i studien är: vilka sociala och individuella faktorer upplevde informanter som bidragande till en kriminell livsstil och vilka faktorer upplevde informanterna som bidragande för att avsluta en kriminell livsstil. För att besvara frågeställningarna genomfördes fyra semistrukturerade intervjuer med före detta unga kriminella män.

Studiens huvudresultat visar att alla våra informanter började sin kriminella livsstil runt 7 års ålder och att de sedan avslutade livsstilen i 20-25 års åldern. Bidragande faktorer till att informanterna hamna i kriminaliteten kan kopplas till deras uppväxtförhållanden. Samtliga är uppväxta i hushåll med en ensamstående förälder, där psykisk ohälsa och missbruksproblematik var en del av vardag. Det framkom också att de haft en dålig relation till skolan, där majoriteten gått ut med ofullständiga betyg. En informant berättade om hur han ökade i popularitet när han utförde olagligheter i skolan. Vidare berättade våra informanter att de ofta sökt sig till kriminaliteten för gemenskap, snabba ekonomiska vinning och att de utförde brottsliga handlingar för spänningens skull. En informant berättar att han begick kriminella handlingar för det var där han hitta sin gemenskap som gav honom en känsla av sammanhang. Gemensamma nämnare för våra informanters vändpunkt varierar, dock har samtliga informanter hittat en ny mening med livet.

Resultatet visade att det inte finns någon utlösande bidragande faktor till att våra informanter utvecklat en kriminell livsstil, utan det är flera faktorer som samspelar med varandra och resulterar i att en kriminell livsstil utvecklas och fortskrider. Eftersom vi fokuserad på våra informanters upplevelser, kan deras upplevelser sammankopplas till det som framkommit i tidigare forskning. Enligt (Polisen.se; Ring, 2017) finns det inte några entydiga svar till varför vissa ungdomar börjar begå brott och sedan utvecklar en kriminell livsstil. Dock är det flera faktorer som samverkar med varandra och resulterar i att ungdomar hamnar i kriminaliteten. Enligt Socialstyrelsen (2020) löper elever med låga eller ofullständiga betyg högre risk att hamna i kriminaliteten än sina jämnåriga med bra betyg. Detta är något som är återkommande i våra informanters berättelser att deras skolgång kantats av hög frånvaro samt att majoriteten gick ut med ofullständiga betyg vilket kan ha bidragit till deras kriminella handlingar.

Författarna valde att använda sig av stämplingsteorin, stigma och KASAM. Dessa teorier valdes för att de ansåg mest relevanta för att svara på syfte och frågeställningar. Dessa teorier kan användas för att analysera informanternas berättelser på individnivå och på samhällsnivå. Vilket ansågs viktigt av författarna för att få en djupare och bredare analys.

8.2 Metoddiskussion

Studiens datainsamling skedde genom semistrukturerade intervjuer med förre detta unga kriminella män. Vi ansåg att denna intervjumetod var mest lämpad för att kunna förstå deras upplevelser. Detta är något som är en styrka för intervjuer. Den semistrukturerade formen gjorde att vi inte behövde avgränsa samtalen för mycket dock hade vi samma utgångspunkt i samtliga av våra intervjuer. Utmaningarna med intervjumetoden var dels att antalet respondenter behövde begränsas i jämförelse med en enkätundersökning. En till aspekt var att informanterna ibland kunde komma ifrån ämnet vi ämnade att undersöka och materialet blev relativt brett. Det breda material gjorde att det var lite svårare att identifiera vad exakt som hörde till frågeställningarna. Samtidigt ville vi inte ha stängda samtal då detta kunde medföra att vi gått miste om viktiga upplevelser från informanterna.

Ytterligare en sak till att nämna är att samtliga intervju skett med hänsyn till Folkhälsomyndigheternas rekommendationer om att hålla distans, på grund av Covid-19 pandemin. Två av intervjuerna tog plats på olika caféer, där vi följde rekommendationerna från folkhälsomyndigheten och de resterande två intervjuer skedde över telefon. Den främsta fördelen med att två intervjuer genomfördes på caféer vara att vi kunde bilda oss en uppfattning om intervjupersonen och att samtalen hade ett naturligt flyt. Nackdelen med att våra resterande två intervjuer genomförde över telefon var just att vi inte kunde bilda oss en uppfattning av intervjupersonerna och att det kändes mer opersonligt.

8.3 Slutsats

Slutsatsen i vår studie landar i att det är viktigt att belysa våra informanternas berättelser och erfarenheter. Studiens styrka är att individen blir lyssnad på och får chansen att berätta sin historia ur ett perspektiv som sällan kommer fram i forskning. Samtidigt är det viktigt att belysa att våra informanternas historia och erfarenheter kan vara till nytta i det sociala arbetet då dessa unga män har mycket att bidra med. Det finns relativt mycket forskning inom detta område, men det går att belysa mer ur före detta kriminellas perspektiv för att öka och fördjupa kunskapen om de bidragande faktorer som leder en människa på fel bana.

Svagheten i studien är att vår insamlade data är väldigt begränsad och att det inte går att generalisera. Samtidigt som ungdomskriminalitet finns i många skepnader så är det svårt att inrikta sig på ett speciellt område.

Referenser

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2013). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 8–18). Stockholm: Liber.
- Andersson, B. & Johansson, J. (2001). Antisocialt beteende. I A. Erling & P. Hwang (Red.), *Ungdomspsykologi-utveckling och livsvillkor* (s. 161–186). Stockholm: Natur & Kultur.
- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Becker Howard, S. (2006). *Utanför: Avvikande sociologi*. Carlshamn: Arkiv.
- Brottsförebyggande Rådet. (2012). *Att förebygga brott och problembeteenden i skolan- Presentation och analys av tre lokala projekt*. Stockholm: Brottsförebyggande Rådet.
- Brottsförebyggande Rådet. (2017). *Skolundersökningen om brott 2017*. Hämtad 2020-03-13, från <https://www.bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/skolundersokningen-om-brott.html>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Daniel, B., Wassell, S., & Gilligan, R (2010). *Child Development for Child Care and Protection Workers*. London: Jessica Kingsley Publishers
- Eriksson, M. (2015). Teorin om hälsans ursprung - en systematisk forskningsöversikt. I M. Eriksson (Red.), *Salutogenes-om hälsans ursprung* (s. 14–40). Stockholm: Liber.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2013). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.) *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 36–57). Stockholm: Liber.
- Estévez, E., & Emler, N. R. (2010). A Structural Modelling Approach to Predict Adolescent Offending Behaviour from Family, School and Community Factors. *European Journal on Criminal Policy & Research*, 16(4), 207–220. <https://doi.org/10.1007/s10610-010-9128-5>
- Estrada, F., & Flyghed, J. (2017). Inledning. I F. Estrada., & J. Flyghed (Red.), *Den svenska ungdomsbrottsligheten* (s. 13–23). Lund: Studentlitteratur.
- Goffman, E. (2015). *Stigma-Den avvikandes roll och identitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Goldberg, T. (2011). Narkotika. I T. Goldberg (Red.), *Samhällsproblem* (s. 317–369). Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

- Kölegård Stjärne, M., Fritzell, J., Brännström, L., Estrada, F., & Nilsson, A. (2007). Bostadssegregationens utveckling och konsekvenser. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 14(2–3), 153–178.
- Larsson, S. (2010). Kvalitativ metod - en introduktion. I S. Larsson., J. Lilja., & K. Mannheimer (Red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete* (s. 91–128). Lund: Studentlitteratur.
- Mason, J. (2002). *Qualitative researching*. London: SAGE.
- Mears, D. P., & Siennick, S. E. (2016). Young Adult Outcomes and the Life-Course Penalties of Parental Incarceration. *Journal of Research in Crime & Delinquency*, 53(1), 3–35.
<https://doi.org/10.1177/0022427815592452>
- Myndighet för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2008). *FOKUS 08 – En analys av ungas utanförskap*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Peace, R (2001). *Social exclusion: A concept in need of definition?* New Zealand: Social Policy Journal
- Polisen. (2020). *Ungdomsbrott - fakta om*. Hämtad 2020-04-16, från <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/ungdomsbrott/>
- Ring, J. (2017). Riskfaktorer och brott. I F. Estrada., & J. Flyghed (Red.), *Den svenska ungdomsbrottsligheten* (s. 93–129). Lund: Studentlitteratur.
- Roos, H-E. (2011). Boende och urbanisering i Sverige. I T. Goldberg (Red.) *Samhällsproblem* (s. 161–194). Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket. (2014). *Grundskolan i internationella kunskapsmätningar: kunskap, skolmiljö och attityder till lärande*. Stockholm: Skolverket.
- Socialstyrelsen. (2013). *Unga och brott i Sverige Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2014). *Vägledning för barnhälsovården*. Hämtad 2020-05-27, från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2014-4-5.pdf>
- Socialstyrelsen. (2020). *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Stenbacka, M., Moberg, T., & Jokinen, J. (2019). Adolescent criminality: multiple adverse health outcomes and mortality pattern in Swedish men. *BMC Public Health* 19 (400), 1-9. doi: 10.1186/s12889-019-6662-z

Sundlöf, P. (2008). *Segregation och karriärposition: En studie av bostadsomgivningens betydelse för utbildning, sysselsättning och inkomst bland yngre i stockholmsregionen* (Doktorsavhandling, Geografiska regionstudier, ISSN 0431–2023; 78). Uppsala:

Kulturgeografiska institutionen. Tillgänglig:

<https://www.skolporten.se/forskning/avhandling/segregation-och-karriarposition-en-studie-av-bostadsomgivningens-betydelse-for-utbildning-sysselsattning-och-inkomst-bland-yngre-i-stockholmsregionen/>

Svensson, P. & Ahrne, G. (2013). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 19-33). Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2020-03-15, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Wikström, P-O., & Butterworth, D.A. (2006). *Adolescent crime: Individual differences and lifestyles*. Cullompton. UK: Willan Publishing.

Wahlgren, P. (2014). *De laglydiga - Om skolans brottsförebyggande fostran*

(Doktorsavhandling, Stockholms universitet, 35). Stockholm: Kriminologiska institutionen.

Tillgänglig: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:762110/FULLTEXT01.pdf>

Bilaga 1

Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter från Gävle Högskola som för närvarande läser vår sjätte termin på Socionomprogrammet. Under våren ska vi skriva vår C-uppsats som kommer att handla om ungdomskriminalitet. Syftet med uppsatsen är att undersöka före detta kriminellas upplevelser av vad som varit bidragande faktorer till att utveckla och sedan avsluta en kriminell livsstil. Vi kommer att använda oss av semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att intervjun kommer fokusera på 4 olika teman: uppväxten/barndomen, skoltiden, kriminaliteten och framtiden.

Vi skulle uppskatta om du vill delta i denna studie och bidra med dina upplevelser och erfarenheter.

Vi kommer att beakta Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, vilket innebär att det är helt frivilligt att delta i studien och att du när som helst kan välja att avbryta din medverkan eller välja att inte svara på någon fråga. Vi säkerställer att du kommer att vara anonym och att eventuella platser inte kommer kunna identifieras. Allt insamlat material kommer att behandlas konfidentiellt och kommer endast att användas i denna studie. Det kommer endast var vi två som undertecknar detta informationsbrev som har tillgång till intervjuerna och intervjuerna kommer att raderas när studien är klar.

Hör gärna av dig om du har några frågor!

Vänliga hälsningar, Adam Abdi & Therese Hildemar

Kontaktuppgift:

Therese.hildemar1@gmail.com

Adam201205@hotmail.se

Bilaga 2

Frågeguide

Barndom

Berätta om din uppväxt. Vart är du uppväxt? Familj? Vänner? Någon speciell händelse som du minns extra mycket? Trygghet? Hur bor/har du bott? Har du någon i familjen som är kriminell?

Skoltiden

Berätta om din skoltid? Vänner? Problem?

Kriminalitet

Berätta om ditt kriminella liv. Vad var bidragande att du började begå brott? Vad fick dig att sluta? Är det någon som försökt hjälpa dig ur kriminaliteten? Pengar? Gruppsyck? Ålder när du började begå brott? Hur ser du på ditt eget ansvar?

Framtiden

Hur ser du på din framtid?

Bilaga 3

Koder	Kategorier	Tema
Dålig ekonomiska förutsättningar Missbruk droger/alkohol Socioekonomisk lågstatus Socialt utsattområde	Uppväxt	Familjefaktorer
Bråkstakar Koncentrationssvårigheter Låg motivationskänsla Hög frånvaro Mycket skolk Låga samt ofullständiga betyg	Skola	Skolfaktorer
Kickar Spänningar Pengar Tillhörighet	Normbrytande beteende	Kriminalitet
Familj Trygghet Hjälp utifrån Socialtjänsten	Skyddsfaktorer	Vändpunkt